

13. јун 2024. године

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

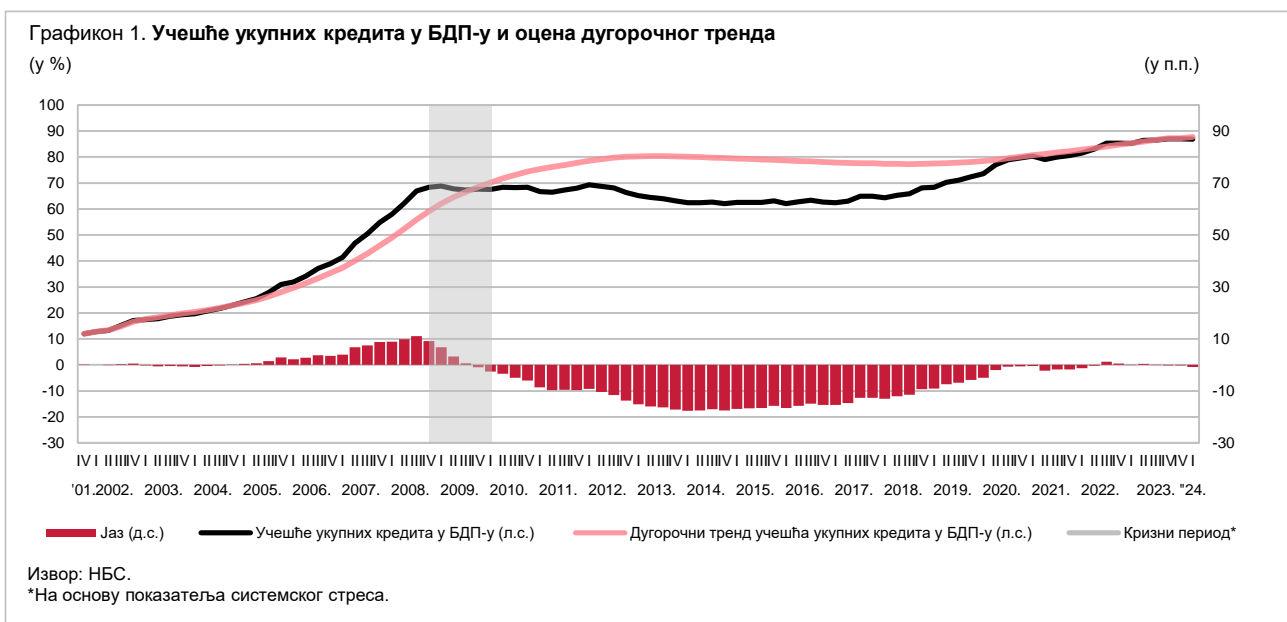
Извршни одбор Народне банке Србије је на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС”, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020, 59/2021, 67/2022, 137/2022, 48/2023 и 110/2023, у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 13. јуна 2024. године, одлучио да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) за Републику Србију задржи у висини од 0%, имајући у виду да се учешће реалне кредитне активности у реалном бруто домаћем производу налази испод свог дугорочног тренда. Задржавањем стопе контрацикличног заштитног слоја капитала на нивоу од 0% Народна банка Србије наставља да подржава кредитно тржиште.

ССуВ представља додатни основни акцијски капитал који су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе *ССуВ*-а. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на основу кога се процењује висина стопе *ССуВ*-а представља одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ*-а за Републику Србију усаглашено је с препоруком за утврђивање стопе *ССуВ*-а Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

На Графикону 1 приказани су учешће кредитне активности недржавном сектору у бруто домаћем производу, дугорочни тренд и оцењено одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог

дугорочног тренда (јаз). Након периода експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године јаз учешћа реалних кредита у реалном бруто домаћем производу ушао је у зону негативних вредности. Раст кредитне активности од 2014. године допринео је да се учешће укупних кредита у бруто домаћем производу приближи свом дугорочном тренду. Након 2020. године ово учешће осцилира око свог дугорочног тренда. Према подацима за март 2024. године, учешће укупних реалних кредита у реалном бруто домаћем производу налази се испод свог дугорочног тренда, с јазом од $-0,8$ процентних поена. Вредност јаза је смањена на међугодишњем нивоу, као и у односу на претходно тромесечје. Оцењена вредност јаза такође се налази испод границе од 2 процентна поена, референтне вредности која може упутити на прекомерну кредитну активност.

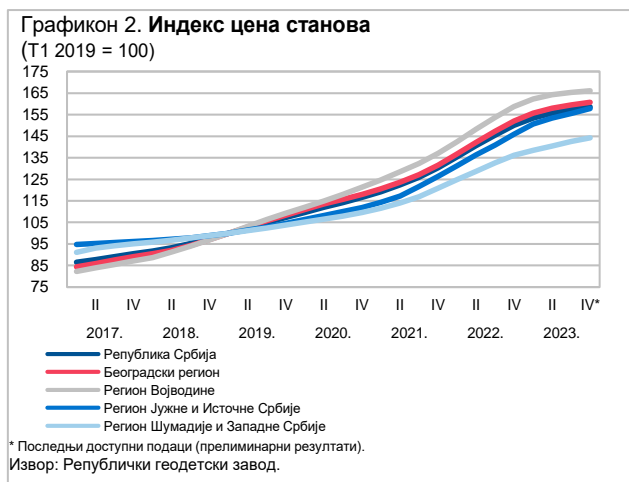

Да би се одредила стопа *ССуВ*-а за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у бруто домаћем производу од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени су опциони показатељи који се односе на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и кретања у банкарском сектору.

Тржиште непокретности

Према последњим доступним подацима Републичког геодетског завода, а на основу индекса цена станова, у четвртном тромесечју 2023. цене станова су наставиле да расту, али споријим темпом у односу на претходни период. Годишња стопа раста цена станова у Републици

Србији у четвртном тромесечју 2023. године, износила је 5,75%¹, док су у односу на претходно тромесечје цене станова повећане за 0,8%.²

У првом тромесечју 2024. године смањен је укупан број издатих дозвола новоградње за 16,2% у односу на исто тромесечје прошле године.

LTV рацио мерен односом вредности хипотекарних стамбених кредита за чије је обезбеђење хипотекован стан и процењене вредности тих станова у првом тромесечју 2024. забележио је благи раст у односу на претходно тромесечје и износио је 59,5% (58,9% у четвртном тромесечју 2023).³

Резултати априлске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака показују да су банке у првом тромесечју 2024. године ублажиле стандарде по којима су одобравале кредите становништву, а први пут после готово три године и стандарде по којима су одобравале кредите привреди. Ублажавању стандарда допринели су нижи трошкови извора финансирања, конкуренција у сектору, мања аверзија банака према ризику и позитивна очекивања у погледу економске активности. Банке очекују наставак ублажавања кредитних стандарда и у другом тромесечју 2024. Тражња привреде за динарским кредитима повећана је у првом тромесечју 2024, док је тражња за девизним кредитима смањена. Становништво је у првом тромесечју повећало тражњу за кредитима, укључујући и девизно индексирани стамбене кредите, код којих је тражња повећана први пут после годину и по дана. Раст тражње становништва за кредитима вођен је потребама за рефинансирањем постојећих кредита и набавком трајних потрошних добара, уз позитиван утицај виших зарада, док је ситуација на тржишту непокретности, коју карактеришу високе цене

¹ Прелиминарни податак.

² Републички геодетски завод – Извештај о индексу цена станова за четврти квартал 2023.

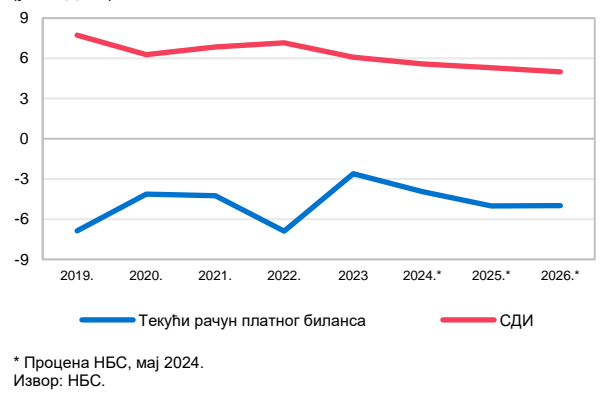
³ Извор: База непокретности НБС.

станова, деловала у супротном смеру. Банке очекују да оба сектора повећају тражњу за кредитима у другом тромесечју 2024. године.⁴

Показатељи спољне неравнотеже

У првом тромесечју 2024. забележен је дефицит текућег рачуна од 395 милиона евра (2,3% бруто домаћег производа), који је био вишеструко покривен нето приливом страних директних инвестиција. Услед очекиваног убрзања инвестиционог циклуса, очекује се да ће учешће дефицита текућег рачуна у бруто домаћем производу у 2024. износити око 4%, а у наредним годинама око 5%.⁵

Графикон 4. Дефицит текућег рачуна платног биланса и стране директне инвестиције (у % БДП-а)

Прилив страних директних инвестиција у Србију у првом тромесечју 2024. износио је 1,3 млрд евра (1,1 млрд нето), што је за 53,4% више него у истом периоду претходне године. Највећи део прилива био је у облику власничког капитала и реинвестиране добити, што потврђује опредељење страних инвеститора да наставе са улагањем у Србију.

У наредном периоду очекује се нето прилив страних директних инвестиција од око 5% бруто домаћег производа, као и задржавање њихове високе географске и пројектне распрострањености, при чему се очекује да ће и даље највећи део прилива бити усмерен у извозно оријентисане секторе. Очекује се да ће нето прилив страних директних инвестиција бити довољан да у пуној мери покрије дефицит текућег рачуна платног биланса, што је био случај и у претходних девет година.⁶

Основни показатељи банкарског сектора

Банкарски сектор је добро капитализован и високо ликвидан. На крају првог тромесечја 2024. године показатељ адекватности капитала на нивоу банкарског сектора износио је 21,2%, што је знатно изнад регулаторног минимума.⁷

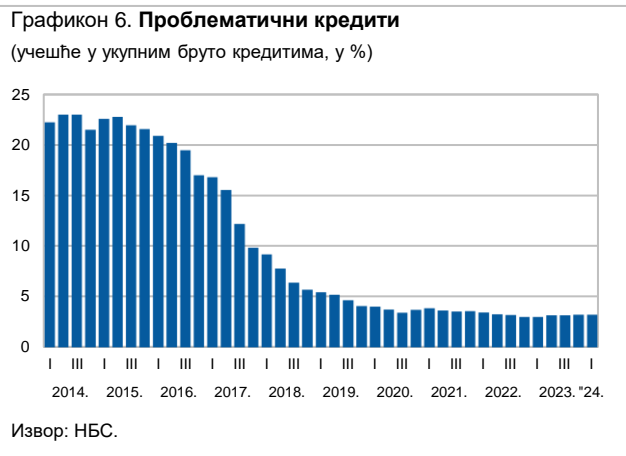
⁴ Извештај о резултатима анкете о кредитној активности банака за прво тромесечје 2024.

⁵ Извештај о инфлацији, мај 2024.

⁶ Извештај о инфлацији, мај 2024.

⁷ Од 30. јуна 2017. године минимум показатеља адекватности капитала банке износи 8% (минимум показатеља основног капитала је 6%, док је минимум показатеља основног акцијског капитала 4,5%). Такође, банка је дужна да, поред испуњења ових услова, у сваком тренутку одржава капитал на нивоу који је потребан за покриће свих ризика којима је изложена или може бити изложена у свом пословању, тј. најмање у висини

Количник одобрених кредита и примљених депозита (*Loan-to-Deposit – LtD*) на крају првог тромесечја 2023. године забележио је вредност од 0,83. Његово задржавање на нивоу нижем од 1 указује на то да се банке у већој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања, као што су депозити.

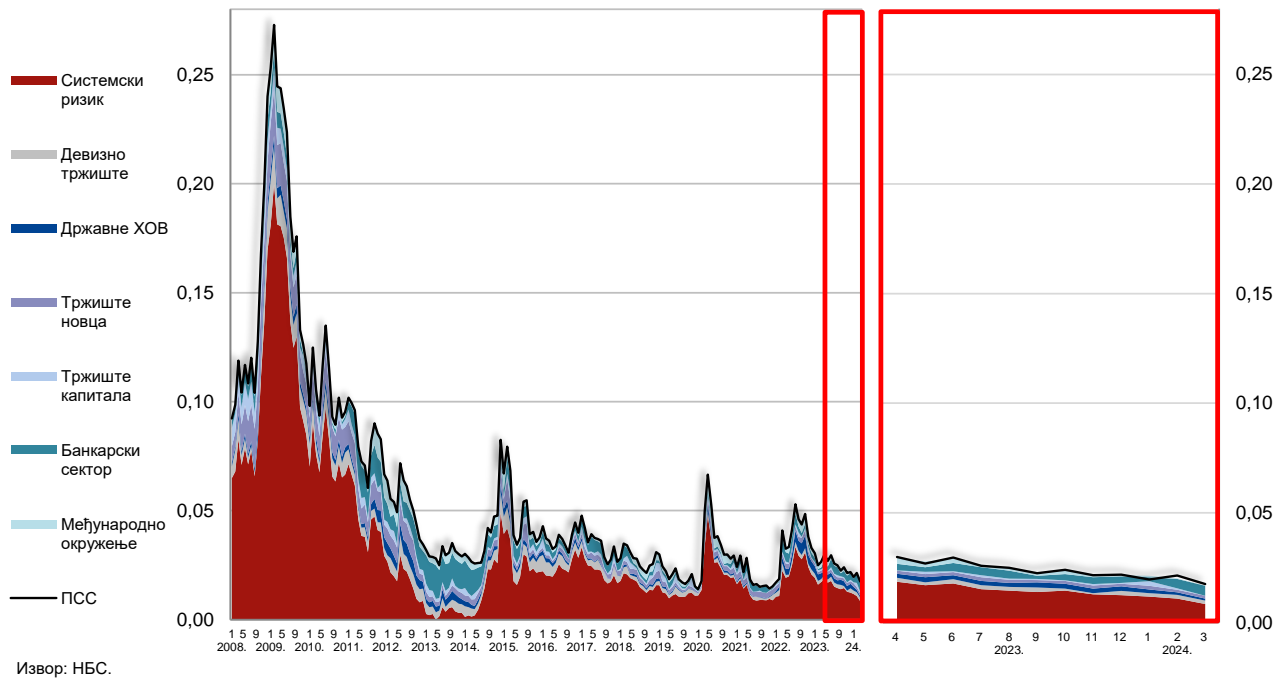
Захваљујући примени Стратегије за решавање проблематичних кредита од 2015. године, као и другим регулаторним активностима Народне банке Србије, учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора знатно је смањено, а затим и задржано на историјски ниским нивоима упркос вишедимензионалној кризи с којом се суочавамо у протекле четири године. Учешће проблематичних кредита износило је 3,2% на крају првог тромесечја 2024. године, што је непромењено у односу на претходно тромесечје, а испод нивоа забележеног пре пандемије, што указује на то да заостравање финансијских услова и друге глобалне неизвесности из претходног периода нису имали веће негативне последице на квалитет aktive банака.

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

Показатељ системског стреса (у даљем тексту: ПСС) развијен је с циљем да се препознају периоди повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. ПСС обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

потребно је за одржавање увећаних показатеља адекватности капитала ако јој је Народна банка Србије, у складу с тачком 5. ове одлуке, одредила показатеље адекватности капитала више од прописаних.

Графикон 7. Кретање показатеља системског стреса и приказ доприноса најзначајнијих фактора ризика показатељу системског стреса

У току првог тромесечја 2024. године показатељ системског стреса забележио је нижу вредност него на крају 2023. и у односу на прво тромесечје претходне године. Његова вредност у протеклом периоду у највећој мери зависила је од кретања у банкарском сектору која су обележила увећање депозитне базе и благи раст кредитне активности.

У условима успореног глобалног привредног раста, изражених геополитичких тензија, повишене инфлације и заоштрених глобалних финансијских услова, Народна банка Србије је деловала проактивно и благовремено доносила одлуке ради очувања и јачања постигнуте стабилности финансијског система. Побољшање домаћег макроекономског окружења остварено у претходном периоду и континуирано унапређење регулаторног оквира за банке утицали су на то да банкарски сектор Републике Србије остане стабилан, добро капитализован и високо ликвидан. Резултати макропруденцијалних стрес-тестова солвентности за децембар 2023. године такође потврђују стабилност банкарског система.

Агенција *Fitch Ratings* потврдила је почетком фебруара 2024. кредитни рејтинг Србије на нивоу ББ+, уз стабилне изгледе, што је на корак до инвестиционог рејтинга.

Агенција за оцену кредитног рејтинга *Standard & Poor's* потврдила је почетком априла 2024. кредитни рејтинг Србије за дугорочно задуживање на нивоу од ББ+, уз промену изгледа са стабилних на позитивне, што

указује на то да би ова агенција могла Србији да додели рејтинг инвестиционог ранга у наредном периоду. Оваква одлука је донета у условима снажних макроекономских показатеља Србије остварених у 2023. години, отпорности коју је наша економија показала у претходним глобално турбулентним годинама и на бази унапређења фискалних перформанси и екстерне позиције.

У својим саопштењима агенције су истакле да је рејтинг Србије подржан кредибилном макроекономском политиком, умереним нивоом јавног дуга, као и банкарским сектором који је добро капитализован, профитабилан и ликвидан.